

Фото люб'язно надано автором

Світлана Талан — неодноразова лауреатка всеукраїнського конкурсу «Коронація слова» та володар відзнаки фонду О. Пінчук АНТИ-СНІД «За найкращий роман на гостро-соціальну тематику». 2012 року за версією журналу «Фокус» авторка була визнана однією з найуспішніших українських письменників. Герої її романів — сильні особистості, які навіть у найскладніших життєвих ситуаціях не втрачають людське обличчя...

Родина Черножукових завжди вміла добре працювати. Але плоди цієї праці зібрала колективізація — усе нажите треба було віддати. Що далі, то дужче. За короткий час щедрі й добрі люди перетворилися на примари... Чому голодна смерть спустошила українське село, де були родючі землі та плодючі сади? Варя Черножукова, мабуть, уже й не намагалася це досягнути. Потрібно було рятувати дітей. За всяку ціну рятувати дітей...

Це саме та історія, яку неможливо читати без брому. І саме та, яку неможливо не читати, яку мусить читати кожен українець. Хай кажуть: невчасно, досить жалів і трагедій, давайте про світле й оптимістичне... Але це те, що не можна забувати. Те, що не можна конденсувати до одного рядка в підручнику історії. Те, що докорінно змінило всіх нас... Відгомони голоду є в кожному з нас, у кожному нащадкові тих, хто вижив.

Ольга Хвостова, письменниця, телеведуча

www.bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Світлана Талан

Розколоте небо

Світлана Талан

Розколоте небо

*Кохання на краю смерті.
Україна. 1933-й*

КЛУБ СІМЕЙНОГО ЧИТАННЯ

Світлана Талан

Розколоте небо

РОМАН

Вибір видавця

Міжнародного літературного конкурсу романів, кіносценаріїв,
п'єс, пісенної лірики та творів для дітей
«КОРОНАЦІЯ СЛОВА»

ХАРКІВ **КЛУБ**
СІМЕЙНОГО
2014 ДОЗВІЛЛЯ

УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР
Т16

Жодну з частин цього видання
не можна копіювати або відтворювати в будь-якій формі
без письмового дозволу видавництва

- © Талан С., 2014
- © DepositPhotos.com / eddie-
photograph, Reanas, deltaoff,
saphira, mikeexpert, Givaga,
обкладинка, 2014
- © Книжковий Клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», видання
українською мовою, 2014
- © Книжковий Клуб «Клуб Сі-
мейного Дозвілля», художнє
оформлення, 2014

ISBN 978-966-14-7631-7

«Коронація слова» створює для вас нову хвилю української літератури — яскраву, різножанрову, захопливу, — яка є дзеркалом сьогодення і скарбом для майбутніх поколінь.

*Тетяна та Юрій Логуші,
засновники проекту*

Міжнародний літературний конкурс романів, кіносценаріїв, п'єс, пісенної лірики та творів для дітей «Коронація слова» був заснований за підтримки брэнда найпопулярнішого українського шоколаду «Корона». Головна мета конкурсу — сприяння розвитку новітньої української культури.

Література, кіно, театр і пісня обрані не випадково, адже саме ці жанри є стратегічними жанрами культури, що формують і визначають зрілість нації.

Метою конкурсу та його завданням є пошук нових імен, видання найкращих романів, стимулювання й підтримка сучасного літературного процесу, кіно й театру і як наслідок — наповнення українського ринку повнокривною конкурентоспроможною літературою, а кіно й театру — якісними українськими фільмами й п'єсами.

koronatsiya.com

Філія пекла на землі

Це саме та історія, яку неможливо читати без брому. І саме та, яку неможливо не читати, яку мусить читати кожен українець. Хай кажуть: невчасно, досить жалів і трагедій, давайте про світле й оптимістичне... Але це те, що не можна забувати. Те, що не можна конденсувати до одного рядка в підручнику історії. Те, що докорінно змінило всіх нас, навіть тих, кого тоді ще не було й у планах кількох наступних п'ятирічок... Відгомони голоду є в кожному з нас, у кожному нащадкові тих, хто вижив.

У романі Світлани Талан «Розколоте небо» — та Луганщина, яку цілеспрямовано знищували найстрашнішим із усіх можливих способом: виморювали голодом. Тут було все: і дитячі пальчики в чавуні з окропом, і собаче гарчання виснаженої голодом жінки, і пухлі, потріскані руки-ноги, з яких юшить сукровиця, і підводи з трупами, і дитина, що намагалася напитися власної крові та так і закоцюбла, і батьковбивства... Місцевих мешканців ще й викатовували репресіями, вивозили в сибіри, викреслювали — не тільки з нормального, а й узагалі з життя всіма найжорстокішими способами. Оточені кордонами НКВСників українські села, з яких не випускали нікого, — і інші, російські села, за якийсь десяток кілометрів, де люди хоч і бідували, але не голодували...

За силою передачі надскладних емоцій і життєвих катастроф Світлана Талан наближається до нобелівської лауреатки Герти Мюллер. За глибиною і чіткістю зображення деталей голоду 1932—1933 років роман «Розколоте небо» — до «Марії» Уласа Самчука. За рівнем розуміння і відображення каральної системи СРСР роман близький до «Саду Гетсиманського» Івана Багряного,

визнаного класика української літератури ХХ століття. Можна проводити ще багато паралелей із різними авторами, але хай там як, а творчість Світлани Талан залишається абсолютно самобутнім явищем.

Під зорями нема нічого нового: кохання, що пройшло випробування часом і жахливими обставинами; любовний трикутник, де третього зайвого визначають і видаляють вищі сили; діти-квіти, які дивом виживають; зло, що переходить усі межі, і всепереможне добро...

Герої роману «Розколоте небо» не раз і не двічі називають іродами тих, хто творить беззаконня, прикриваючись законами. Усі намагання збагнути логіку дій активістів-комуністів зазнають поразки, спроби відшукати людяні риси в тих, хто став знаряддям винищення власного народу, виявляються марними. Єдине пояснення, яке видається більш-менш реалістичним попри всю свою фантастичність, — те, що на українській землі 20—30-х років ХХ століття орудував диявол. Невеличке село Підкопаївка на Луганщині перетворилося на філію пекла, що нею, як ми вже добре знаємо, у той час стала більша частина України.

Сама земля тут просякнута жахом, на кожному метрі — літри крові і тонни проклять... Непрошені, невідпущені душі досі кружляють тут, і, щоб виправити це, треба назвати поіменно усіх і молитися, молитися, молитися чистими тихими молитвами. Нам усім, усій Україні, усім миром. Молитися і просити прощення за те, що наші предки не зупинили цей жах. За те, що не змогли, не вміли чи не знали. За розколоте небо над їхніми головами — щоб воно стало єдиним над нашими...

Ольга Хвостова

Ой, упали ж та впали криваві роси
На тихенькі-тихі поля...
Мій народі!
Темний і босий!
Хай святиться твоє ім'я!

Євген Плужник. Галілей

В тридцять третьому году їли люди лободу,
Пухли люди із голоду, помиралі на ходу.
Отощали усі люди, падали, як мухи,
Кропивою-лободою не наповниш брюха.

Єгор Мовчан. Дума про голод

Частина перша

ЧОРНОЖУКОВИ

Розділ I

Літо 1929 року

Повнолиций місяць завис у темному вечірньому небі, споглядаючи на притихле та стомлене за день село. Згори було добре видно солом'яні стріхи, які зараз скидалися на капелюшки старих та перестиглих грибів. Хатки села Підкопаївка розляглися смугами-вулицями, ніби розірвався разок намиста, його бусинки розсипалися врізнобіч, покотилися та й завмерли попід кронами розлогих дерев, серед тінястих садків, десь поміж кущами та серед буйної горюдини. Лише кілька хат виблискували у холодному світлі місяця залізними покрівлями, ніби хизуючись полиском перед скромними своїми сусідками-хатками, які нап'яли на голови солом'яні капелюшки. Напевне, вони із заздрістю позирали вдень на нову диковинну покрівлю, яку в селі називали бляхою, бо та вдень незвично віддзеркалювала сонячне проміння, засліплюючи тьмяні очі скромних своїх сестер. «Чи буде час, коли нам скинуть трухляві солом'яні капелюхи і їх уже не шматуватиме розлючений осінній вітер? Чи скоро вдягнуть модного надійного залізного, щоб уже не боятися ані вітрів, ані великого снігу?» — мріяли хатки, мружачись на блискучі покрівлі будинків місцевих багачів Черножукових.

Так було вдень. Але от надійшов тихий та лагідний, як весняний дощик, вечір. Поступово вщух сільський гамір. Замовкли й задрі-

мали ситі корови, у стайнях принишкли коні, послули навіть гамірливі гуси та качки. Люди позачиняли сараї, повітки та хліви, поспішаючи під стріхи домівок. Хати теж притихли, щоб господарі змогли спокійно відпочити після ще одного літнього трудового дня. Поступово світло у вікнах хат згасло, і село, напевно, поринуло б у суцільну темряву, якби не той повнолиций усміхнений місяць на зоряному небі та світло в одній із хатинок Черножукових. Там досі метушилася молода та гарна, як самий світ, наймолодша донька Павла Серафимовича Черножукова Варвара, або Ластівка, як її часто кликав люблячий батько, чи Мавка, як Варю іноді позаочі називали односельці.

— Варко, це ти? — долинув із ліжка хрипкуватий сонний голос Варчиної бабусі.

— А то ж хто? — усміхнулася Варя. — Хто ще тут може бути?

— Не спиш? — запитала старенька, повертаючи голову на голос онуки.

— Зараз буду лягати, — відповіла Варя. Вона дістала з-за припічка в'язані вовняні шкарпетки, підійшла до бабці. — Ось шкарпеточки вдягнемо і будемо спати, — мовила вона лагідно, ніби до дитини. Та й чи не дитина її бабуся Секлета? За п'ять років старенька відзначить століття, та вже давно вона немічна й зовсім сліпа. Варя була ще малою, коли в очах бабусі потьмянів Божий світ, їх застелила молочна пелена туману, залишивши старій можливість жити спогадами про минуле, які все частіше клаптиками теж укривала імла. Бабуся повсякчас мерзла, тому навіть улітку спала під ковдрою, а проти ночі Варя вдягала їй теплі шкарпетки та жилетку, які зв'язала власноруч із баранячої вовни. Старенька слухняно дозволила вбрати своє висохле жовте тіло в теплий одяг.

— Так краще? — запитала Варя, дбайливо підіткнувши теплу ковдру по боках.

— Добре, добре, — мовила старенька.

— Молочка налити?

— Ні, не хочу. Лягай уже спати, бо завтра розбудять батьки до схід сонця.

— Зараз. Ви спіть, бабусю, спіть.

Варя дочекалася, доки дихання старенької вирівнялося, загашила лампу та тихенько вислизнула надвір. Місяць уже піднявся

високо, заливши простори срібним світлом. Дівчина мимоволі кинула погляд на велику батьківську хату, яка височіла на другій стороні просторого подвір'я. Її збудував батько своїми руками замість тієї, де жила бабуся, але старенька вперто не хотіла перебиратися до нового помешкання. «Я сюди йшла заміж, тут дітей народжувала, тут мені й руки на грудях складуть», — сказала як відрізала. Перечити їй не стали, бо в родині поважали старість. Тож батько та мати Варі жили в новому будинку, а дівчина залишилася біля бабусі в старенькій хатині під соломою та з глиняною долівкою.

Варя минула собачу будку. Вайлуватий волохатий рудань Туман забряжчав цепом, висунувши голову та втягуючи носом повітря. Варя тихенько озвалася до нього, щоб пес, бува, не загавкав, прислухалася. Навколо була мертва тиша, лиш іноді подавав голос чийсь собака, зачувши неподалік сусідського kota. Дівчина прочинила хвіртку, злегка її підваживши, щоб не рипнула, вийшла з двору. Здається, нікого навколо немає. Варя повернула праворуч, пройшла повз свій будинок, кинувши оком на новеньку хату, високу, з великими вікнами, із залізним дахом. Цю хату їй буде батько, як він каже, «на придане моєї Ластівці». Якщо все піде добре, то на осінь справлять входи. Ось тоді Варя стане повноправною господинею і просторого подвір'я, і будинку з високим ганком під дашком, і зможе досхочу вслухатися в тихеньке порипування нових половиць. Щоправда, дівчина ще не знала, як залишати бабуся саму в старенькій хаті, але зараз їй не це турбувало.

Варя на мить зупинилася. Здавалося, серце від хвилювання аж стугонить і може збудити сусідів. Дівчина прислухалася, чи ніхто за нею не шпигує? На мить здалося, що десь попід парканами чи за сусідськими тинами майнула темна тінь. Кілька хвилин Варя стояла, мліючи та боячись навіть дихнути на повні груди. Невже Василь Морозенко слідкує за нею навіть уночі? Вдень наvertsється на очі там, де його не чекаєш, виринає, ніби примара. Казала вже, і не раз, щоб дав їй спокій, а він не зважає. Ніяк не хоче той Василь зрозуміти, що не любий він їй, зовсім не любий! Чи мало гарних дівчат у селі?! Так ні, причепився до неї, як реп'ях до кожуха. І що він у ній знайшов? Звичайна дівчина, худорлява, груди маленькі, тонкі руки та ноги, звичайне лице. Хіба що пухнасті

Він не вірив тому, що почув. Так і стояв, затамувавши подих, поки Варя не повторила:

— Так-так! Тобі не вчулося! Ходімо додому, Андрійку!

Андрій обняв Варю, притис її до себе. Вона так мріяла про цю хвилину, стільки припасла теплих слів, але всі вони розчинилися у чулості і ніжності, які огорнули її теплом. Василь сховав обличчя в її пишному волоссі, що пахло ромашками. Варя не бачила його сліз, але відчула, як здригається тіло коханого від придушеного чоловічого плачу...

Листопад 2013 року

Зміст

Філія пекла на землі	7
Частина перша. Чорножукови	11
Частина друга. Час роздумів	31
Частина третя. Павутина	59
Частина четверта. Зашморг	137
Частина п'ята. Перевернутий світ	150
Частина шоста. Чорні хмари над селом	192
Частина сьома. Небо одне на всіх	229
Частина восьма. Коли день є роком	288
Частина дев'ята. Хліб на крові	329

Літературно-художнє видання

ТАЛАН Світлана
Розколоте небо
Роман

Головний редактор *С. С. Скляр*
Завідувач редакції *Г. В. Сологуб*
Відповідальний за випуск *Т. М. Куксова*
Редактор *О. М. Хвостова*
Художній редактор *М. В. Єфімова*
Технічний редактор *А. Г. Верьовкін*
Коректор *І. М. Хижняк*

Підписано до друку 22.07.2014. Формат 84x108/32.
Друк офсетний. Гарнітура «Adonis». Ум. друк. арк. 18,48.
Наклад 6000 пр. Зам. № .

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
Св. № ДК65 від 26.05.2000
61140, Харків-140, просп. Гагаріна, 20а
E-mail: corp@bookclub.ua

Віддруковано у ВАТ «Харківська книжкова фабрика «Глобус»»
61012, м. Харків, вул. Енгельса, 11.
Свідоцтво ДК № 2891 від 04.07.2007 р.
www.globus-book.com

Видавництво Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»
www.trade.bookclub.ua

ГУРТОВИЙ ПРОДАЖ КНИГ ВИДАВНИЦТВА

ХАРКІВ

ДП з іноземними інвестиціями
«Книжковий Клуб
«Клуб Сімейного Дозвілля»»

61140, м. Харків-140,
просп. Гагаріна, 20-А
тел/факс +38 (057) 703-44-57
e-mail: trade@bookclub.ua
www.trade.bookclub.ua

Київська філія

04073, м. Київ, просп. Московський, 6, кімн. 35,
тел. +38 (067) 575-27-55
e-mail: kyiv@bookclub.ua

Одеська філія

65017, м. Одеса, вул. Малиновського, 16-А, кімн. 109
тел. +38 (067) 572-44-28
e-mail: odessa@bookclub.ua

Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля»

служба роботи з клієнтами:

тел. +38 (057) 783-88-88
e-mail: support@bookclub.ua
Інтернет-магазин: www.bookclub.ua
«Книжковий клуб», а/с 84, Харків, 61001

Талан С.

Т16 Розколоте небо : роман / Світлана Талан ; передм. О. Хвостової. — Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2014. — 352 с.

ISBN 978-966-14-7631-7

Україна, 1930-ті роки. Варя виросла в заможній родині, у якій вміли та любили працювати, тому й господарство мали міцне. Але прийшли інші, лихі часи. Почалася колективізація, і все, що люди заробили своїм потом, потрібно було віддати... Хіба ж хто знав, яка страшна біда чекає на ці щедри землі? Годі було уявити, що голодна смерть спустошить все навколо. Втративши чоловіка, родичів, Варя залишилась сама з маленькими дітьми. Хто зможе їх врятувати?

УДК 821.161.2
ББК 84.4УКР

Третя сходинка в рейтингу письменників за версією

*Усі жахи війни не такі страшні,
як байдужість...*

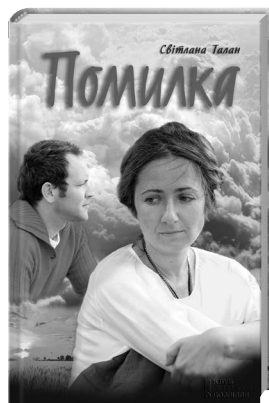
Вихованці війни, вони мали за розкіш одяг і взуття, за щастя — відвідини кіно-театру на зекономлені на їжі копійки... Вони мріяли, закохувалися, одружувалися й не ділили дітей на своїх і чужих...

Коли Марія та Роман побралися, вони були ще зовсім молоді, але душами вже починали сивіти: далось взнаки життя під час німецької окупації. Насильство, знущання, голод, смерть проносилися перед дівчачими і хлопчачими очима — то тепер вони вурдалаки?

Горору не буде — буде війна — війна за людську гідність і право на спокійну старість...

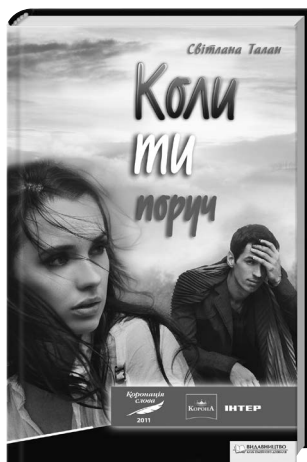
Зворушливо!

Багато років тому Вероніка пообіцяла подрузі, яка помирала, що не залишить її новонароджених малюків, Тимура і Діану. Але обіцянки не дотримала... Сплинули роки. Її єдиний син став наркоманом. Що це, кара за помилки минулого? Як урятувати сина? І чи можна спокутувати провину перед покинутими дітьми?

найуспішніших українських журналу «Фокус»!

Спеціальна відзнака фонду «АнтиСНІД»
за найкращий роман на гостросоціальну тематику!

Даша була турботливою донькою та онукою, щиро любила Льошу, мріяла про весілля, затишний будинок і дітей. Але батьки відвернулися від своєї слухняної дочки, наречений — від чистої нареченої, престижна клініка — від кращої медсестри. У чому її провина? Лише в доброму серці і прагненні допомогти тим, хто потребує цього.

Того фатального дня після аварії на туманній трасі понівечене залізо було залито кров'ю. Даша, забувши про свої рани, намагалася допомогти постраждалим, але доля зіграла з нею злий жарт. Хвороба, якою вона заразилася, рятуючи інших, невиліковна.

Вона повинна знайти в собі сили жити далі — стільки, скільки їй відведено, щоб все ж таки знайти того, хто буде поруч із нею в горі і в радості...

Генеральний спонсор Конкурсу

Mondelēz
International

Генеральний інформаційний
партнер

ІНТЕР

Почесний спонсор

Відродження
міжнародний фонд
INTERNATIONAL RENAISSANCE FOUNDATION

Меценат конкурсу
Богдан Батрух

b&h
film distribution
company

Генеральний
Інтернет-партнер

active media
THE MEDIA THAT WORKS TODAY

ПЕРШИЙ
НАЦІОНАЛЬНИЙ

СВІДОМЬ

PREMIER PALACE HOTEL
KYIV - UKRAINE

OREANDA
OPEN YOUR PARTY

ДОБРЯНА
медіа освітлення

Поліграфічний
партнер

БЕТА
ХОЛДІНГ ГРУП

Мобільний
партнер

МТС

Головний
літературний партнер

Література України

Офіційний партнер
Центрального будинку
офіцерів ЗСУ

Партнер
Інтернет-трансляції

20 років успіху
АДАМАНІ
ОПЕРАТОР СИСТЕМНИХ РОШЕНЬ

Партнер дизайну

OK
www.ok.com.ua

Юридичний
партнер

GELON

Експерт відомих імен

ГУЧНІ ІМЕНА

Міжнародний
інформаційний партнер

Час і Повага

еспресо tv

день

112
УКРАЇНА

УДРУГ
ЧИТАЧА

Засновники та організатори конкурсу “Коронація Слова”
Тетяна та Юрій Логуші

